

Una història és una pedra llançada al riu

Mònica Batet

Narratives

Una història és una pedra llançada al riu

Narratives

153

Aquesta obra ha comptat amb el suport
de les Beques d'Esriptura Montserrat Roig
del programa Barcelona Ciutat de la Literatura
de l'Ajuntament de Barcelona.

© 2023 Mònica Batet Boada

© United Archives GmbH / Alamy Stock Photo,
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo
Disseny de portada: Felipe Román Osorio

Primera edició: gener de 2023
ISBN: 978-84-19017-46-8
DL B 111-2023
Imprès a Romanyà Valls SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Una història és una pedra llançada al riu

Mònica Batet

 Angle Editorial

Als meus pares

Que força é essa
Que força é essa
Que trazes nos braços
Que só te serve para obedecer
Que só te manda obedecer

«Que força é essa», SÉRGIO GODINHO

Everybody knows that our cities
were built to be destroyed.

«Maria Bethânia», CAETANO VELOSO

En aquest país tenim un conte popular que tothom coneix i pot explicar de memòria. Es diu el conte de La línia. N'hi ha múltiples versions i gairebé cada família té la seva. La majoria el comencen abans que els soldats s'enfrontin, d'altres ho fan quan els joves protagonistes han mort i, fins i tot, n'hi ha uns quants que prefereixen iniciar-lo en el moment que la noia ja és un esperit. Tot i que evitaré els quan era i els quan ja no era tan típics de les nostres narracions, l'explicaré com vaig aprendre'l de nen.

En aquest conte hi ha un rei poderós, una noia jove, un soldat també jove, una guerra qualificada d'interminable i una línia que sempre m'he imaginat blanca i molt ampla. Aquesta línia és la manera que els governants del regne escullen per separar els dos territoris enfrontats.

Diàriament centenars de soldats s'hi col·loquen darrere. Hi ha dues fileres: dos bàndols d'homes. Alguns es miren amb l'esperança d'un desafiament. S'avorreixen d'haver de mantenir la mateixa posició durant totes aquelles hores perquè tenen la certesa que la guerra de veritat és la que succeeix més enllà d'aquella línia. Unes deu hores

davant de l'altre pensant en camps plens de cadàvers i cavalls abandonats. Desitjant veure la sang vessada. I, també, hi ha una ordre que ressona: mantenir l'esquena recta i no permetre que els braços s'adormin. Mesos i més mesos sentint curiositat pel que hi deu haver passada la línia.

Llavors, enmig d'aquella repetició hi ha un dia que un dels soldats es frega uns segons l'ull. Els homes del seu davant ho jutgen com una amenaça i comença el que esperaven. Punys, espases, sang... Aquell és de debò el combat. Els crits són de mort, però també de satisfacció. Hi ha un soldat jove que en comptes d'imitar els seus companys, i fer servir l'espasa, travessa aquella línia i corre. A vegades li sembla que el bosc no s'hagi d'acabar mai: sortir-ne és complicat.

Hi ha diverses prohibicions. La més evident és que cap soldat pot abandonar la seva posició a la línia, però n'hi ha d'altres. No es pot entrar en els territoris de l'altra banda, no es pot parlar amb l'enemic i encara menys oferir-li o acceptar-ne ajuda. Cadascun d'aquests incompliments es castiga amb un tipus diferent de mort. El soldat jove coneix aquestes prohibicions, com també les coneix la noia que es troba només d'entrar en aquell poble. Malgrat tot, fa tants dies que camina sentint només el soroll dels seus budells que no les té en compte i en tenir-la davant li demana pa i aigua. Ella el fa entrar a casa seva i para taula. Li diu que mengi tant com vulgui. El soldat no deixa de repetir paraules d'agraïment.

Passa una estona. Parlen poc. Ella va omplint-li el got d'aigua. De tant en tant es miren. La noia se li asseu al

costat. Sembla que la guerra de què sempre es parla no existeixi. Però, de sobte, entren uns soldats i se'ls enduen. Són davant d'un rei que porta anells i penjolls d'or. Els fa algunes preguntes, però no sembla interessat a escoltar-ne les respostes. Per motius que no justifica considera la noia més culpable. Quan exposa el seu veredicté evita en tot moment mirar-los als ulls.

Al noi el penjen sense gaires cerimònies aquella mateixa nit al pati d'armes del castell. A la noia se l'enduen en una torre i allí passa cinc dies sense menjar. Després d'aquests cinc dies la porten fins a la línia. No deixa de suplicar-los clemència. Ningú se l'escolta. L'arrosseguen per terra, la despullen, li tallen els cabells davant de tots aquells homes que tornen a estar els uns davant dels altres amb l'esquena recta i sense permetre que els braços se'ls adormin. Només els diuen, Ara és vostra. Cada vegada que un d'aquells homes acaba de violar-la li escup als ulls i a la boca. Perd la consciència i mor l'endemà. Ningú gosa enterrar-la, i el cos d'aquella noia es va transformant davant de tots fins que només en queda l'esquelet.

Quan l'esquelet encara no és un esquelet, aquell rei que porta anells i penjolls d'or afirma que tem adormir-se. Cada nit se li apareix un esperit, una noia de cabells curtíssims, que li diu a cau d'orella, Dona'm sepultura. El rei s'hi nega, de fet ho prohibeix. Les nits se succeeixen idèntiques: ella li demana sepultura i ell li respon que ningú ha de donar ordres a un rei. Tot i així, finalment perd el seny i una matinada salta des de la torre més alta del castell.

La guerra s'acaba i va passant el temps de mica en mica. És allí i no en un altre lloc que hi arriba una tarda d'estiu un pelegrí i en veure un esquelet al bell mig de la línia decideix enterrar-lo. Després d'això, són molts els habitants de la regió que comencen a parlar d'una noia de cabells curtíssims que es passeja pel bosc proper a la línia i ajuda els que no poden trobar-ne el camí de sortida.

Aquesta creença, malgrat que ha evolucionat, perdura encara. Es diu que és per aquest motiu que els pares del nostre país deixen anar amb tanta despreocupació els seus fills sols. No tenen por que es perdin perquè saben que, si fos així, algú caminaria, sense que ni se n'adonessin, al seu costat i no els abandonaria fins que arribessin en algun lloc segur. També es diu que tots aquells que moren injustament a mans d'un altre reben la gràcia de convertir-se en esperits eterns.

Quan de petit demanava que m'expliquessin el conte de La línia, i ho demanava moltes vegades, no m'hauria pogut ni imaginar que d'alguna manera aquella història antiga reviuria gairebé idèntica al nostre segle.

Aprendre a ballar

Quan encara no era el Folklorista, ni amb el seu millor amic havien participat amb la conferència «Una història és una pedra llançada al riu» a les XII Jornades d'Etnopoètica de la Universitat de Timișoara. Quan encara desconeixia que hi havia uns llibres de cobertes grises i una llibreria anomenada El Roig i el Negre. Quan la seva única preocupació era poder anar els diumenges al Mercat de Llibres Llegits. Quan no hi havia una línia blanca que ho separava tot. Quan encara no coneixia ni el Revolucionari ni la noia d'abric de color corall. Molt abans de tot això, el noi que després es convertiria en el Folklorista, no sabia ballar i aquest fet era tractat pel seu pare gairebé com una crisi d'estat.

Les discussions, malgrat que podien produir-se en qualsevol dia de la setmana, s'acostumaven a concentrar entre el dinar i la sobretaula dels diumenges. Enmig de frases desordenades sempre hi havia algun moment en què el seu pare —amb les puntes del bigoti mirant enlaire— afirmava Un home que no sap ballar no és ningú, i el Futur Folklorista, llavors, s'aixecava de la taula i començava

a caminar menjador amunt i menjador avall. I malgrat que els diumenges, quan faltava poc per a les dues del migdia, acostumava a tancar la porta i a exclamar No m'hi faràs anar, a les sis de la tarda s'asseia en alguna de les cadires buides que hi havia a la sala de ball L'Ocell Daurat i intentava buscar maneres perquè aquelles tres hores passessin ràpid.

La seva mare ho va intentar durant unes quantes setmanes quan ell tenia set anys. Van tornar de veure una pel·lícula en què en una habitació plena de llums suntuosos una cinquantena de parelles ballaven a la perfecció un vals que era fàcil de taral·lejar. Va apartar una mica la taula del menjador, va posar-li una mà a la cintura i amb l'altra va agafar amb força el seu braç dret. Va assegurar-li Només has de seguir-me. Fixa-t'hi. Un, dos, tres. Un, dos, tres. No em miris els peus, mira'm a mi. Separa més les cames. No estiguis tan rígid, home, el teu cos s'ha de moure.

Aquella tarda no hi va haver manera. Els seus peus eren incapaçs de seguir el ritme que la seva mare li anava marcant i les mans li suaven i li suaven. Es va tancar a la seva habitació i no va voler sopar. Ell només volia ser com un d'aquells homes elegants de la pel·lícula. La seva mare va entrar a dir-li bona nit i va aconsellar-li que no es desanimés. Els homes de la seva família eren tots molt bons balladors i ell no en seria l'excepció. Va enumerar-n'hi la llista El teu pare i el meu, els teus tres tiets, els teus dos cosins grans...

Sabia que els homes de la seva família posseïen aquella habilitat. Sabia també que si un d'aquells tres tiets canviava

amb tanta facilitat d'acompanyant, no era ni perquè fos especialment atractiu ni per ser un bon conversador, sinó perquè sabia ballar. L'havia vist amb l'esquena ben posada i amb la mà a la cintura d'una de les seves parelles. Havia vist també la seguretat amb què l'agafava. Era així i només així com seduïa tantes dones. Les males llengües comentaven que tenia dos fills no reconeguts. Secretament l'admirava, no pels fills que pogués tenir sinó per les portes que se li obrien quan algú el veia ballar. Però més enllà de tot això, s'havia adonat que a la vida sempre hi podia haver excepcions i estava convençut que ell en seria una.

Sense que ningú ho sabés, després de l'escola la seva mare i ell es tancaven al menjador. La seva mare algunes vegades se li posava davant i d'altres al costat. Feia aquells passos tan a poc a poc com podia. Oi, que ho entens? I ell responia que sí. Entenia tot el que calia fer. Havia d'anar endavant, enrere, separar els peus, seguir la melodia... I, tot i així, quan havia d'anar endavant, anava enrere, i quan havia d'ajuntar els peus, els separava.

Llavors va arribar l'estiu i amb la seva mare van acordar que reprendrien aquelles classes de ball secretes a l'hivern. A l'hivern van decidir que s'esperarien fins al proper any i quan van ser al proper any van decidir deixar passar un altre any més. L'excusa d'un altre proper any es va anar perllongant fins al dia que el Futur Folklorista va fer setze anys i el seu pare va preguntar-li com podia ser que es passés els diumenges a la tarda tancat a casa mentre la majoria dels nois de la seva edat omplien les sales de ball

de la ciutat. Com a frase final va exclamar Tu només lleixes llibres d'aquest color horrible i que més m'estimo no saber ni d'on els treus.

En aquella frase, tanmateix, hi havia una mentida, perquè el pare del Futur Folklorista sabia perfectament d'on sortien tots aquells llibres. També sabia que si es llevava tan d'hora els diumenges era perquè volia arribar al més aviat possible al Mercat de Llibres Llegits. Havia de triar i negociar. Només li interessaven els llibres de contes populars de l'editorial Knautia. Eren una mica més grans que la mida d'una mà i tenien aquell color verd poc agrairit. L'editorial ja no existia i, segurament per això, alguns d'aquells llibres s'havien començat a pagar a preu d'or. Al pare del Futur Folklorista li costava de creure que el seu fill continués arribant alguns diumenges amb un altre llibre d'aquell color. Per força, hi hauria d'haver un moment en què ja no en quedessin més. I malgrat aquesta suposició del tot lògica, semblava com si els llibres verds, en comptes d'aturar-se, misteriosament es multipliquessin.

El Futur Folklorista s'estirava sobre el llit i llegia, per exemple, aquell conte en què una noia molt jove abandona la casa dels pares amb un nadó als braços. Deixa el nadó al mig d'un camí. Comença a caminar sense mirar enrere i passats dos dies es troba una dona embolicada amb una roba negra. La segueix. Aquella dona sembla que no s'hagi de girar en cap moment. Quan, finalment, ho fa hi reconeix la seva pròpia imatge amb cinquanta anys més. Aquella dona vella, que és alhora ella mateixa, li assegura que si no vol convertir-se en la qui té davant re-

faci el camí. El refà i de lluny veu com uns llops devoren aquell cos tan petit del seu fill.

O llegia aquella altra història. Un nen contempla cada matí un paisatge en què només s'hi veu una planura de terra argilosa. I decideix que vol canviar aquell paisatge. A partir d'aquesta decisió comença a plantar un arbre cada dia. Ningú sap d'on els treu. Els planta a primera hora del matí. Els homes més grans li diuen que és impossible que aquells arbres hi puguin arrelar, i tot i així hi arrenen. Una nit algú o alguns intenten arrencar-ne tants com poden, volen que defalleixi, però ell l'endemà arriba amb un carretó ple de més arbres. Passen els anys i aquella planura de terra argilosa es converteix en un bosc immens. Un bosc que porta el nom d'aquell nen que ja és un home amb arrugues profundes al rostre.

Aquestes eren les tardes del Futur Folklorista. Unes tardes de felicitat plena i de nits de dormir d'una sola tirada. En canvi els pensaments del seu pare anaven en una altra direcció. En aquell passar lent dels minuts es preguntava Com pot ser que aquests llibres horribles no s'acabin mai? Què serà d'ell si no comença a ballar? Algunes nits l'ordre s'invertia i primer pensava Què serà d'ell si no comença a ballar? i després Com pot ser que aquests llibres no s'acabin mai? Va ser per tot això que el dia que el Futur Folklorista va fer setze anys el seu pare, a continuació del Més m'estimo no saber ni d'on els treus, va llançar-li una mena d'amenaça.

La mena d'amenaça començava amb un Hi he estat pensat molt i de cap manera pots seguir així. La seva

mare i la seva germana es van agafar les mans per sota de la taula amb l'esperança que no ho digués. Cada paraula va ser com un ganivet llançat per delimitar-n'hi la silueta. O a partir d'ara vas cada diumenge a L'Ocell Daurat fins a les nou del vespre o aquí s'han acabat els privilegis. Va haver-hi un silenci. Van passar un, dos, tres minuts... Llavors, ell va aixecar-se i abans de tancar la porta, amb tota la seguretat que va poder va afirmar No m'hi faràs anar, i la seva mare i la seva germana es van deixar anar les mans.

Es podria dir que durant gairebé quatre anys la vida del Futur Folklorista va transcórrer sense gaire variacions. Hi havia dissabtes a la nit en què abandonava per uns moments la lectura d'algun d'aquells llibrets verds i s'entretenia amb la possibilitat remota que a L'Ocell Daurat s'hi produís un incendi ferotge que inutilitzés la sala durant mesos o, si fos possible, uns quants anys. El problema era que a la ciutat hi havia deu sales de ball més. L'Egípcia, l'Abissínia, la Riu Nil... Totes amb aquells noms tan exòtics i estranyament orientals. I, evidentment, encara que també pensava en aquella altra opció, s'adonava que era impossible que totes aquelles sales s'incendiessin de cop.

Cada diumenge a les sis de la tarda el Futur Folklorista entrava a L'Ocell Daurat i s'assegurava d'haver-se desat bé l'entrada a la cartera. No sempre hi havia cadieres buides, perquè alguns dels assistents només hi anaven per mirar qui ballava amb qui o per adonar-se que els anys ja havien passat. Deien que aquella era la sala de la ciutat amb més vídues i homes sense braç asseguts en

un lloc preferent. També n'hi havia de tímids i d'altres que hi anaven per avorrir-se, com era el seu cas. El Futur Folklorista era del parer que l'avorriment sempre era millor passar-lo assegut, i era només per això que s'assegurava de ser dels primers d'arribar. El venedor de fora cada diumenge li feia el mateix comentari Si que tens ganes de ballar, noi.

Hi havia tardes que després d'aquell Si que tens ganes de ballar, noi el Futur Folklorista se sentia temptat de demanar permís al seu pare per fer un canvi i anar a l'Egípcia, l'Abissínia, la Riu Nil... Però llavors recordava que als diumenges en totes aquelles sales hi havia orquestra en directe i allò sí que no ho hauria sabut suportar. Per sort, a L'Ocell Daurat els diumenges mai no hi actuaven orquestres. Aquesta era una diferència amb altres llocs de la ciutat. L'orquestra de la sala els divendres a la nit, una orquestra diferent cada dissabte —de vegades, fins i tot, internacional— i una persona a la cabina els dijous i els diumenges, que eren els altres dos dies que la sala estava oberta.

Aquell era un món petit en què tots es coneixien. El Futur Folklorista sabia perfectament qui arribava a dos quarts de set i qui se n'anava a les vuit. Quins eren els nois que posaven la mà a mitja esquena i quins procuraven posar-la tan avall com podien. Quines eren les parelles que havien sorgit d'aquells diumenges i quines estaven a punt de fer-ho. Quines eren les cançons que aquella parella o aquella altra sortiria a ballar i quines les que deixaven la sala pràcticament buida. I, també, quins eren els que ha-

vien començat a anar a classe de ball i quins els que necessitaven apuntar-s'hi desesperadament.

Perquè a la ciutat on vivia el Futur Folklorista no només hi havia deu sales de ball, també hi havia un nombre incomptable d'escoles on joves, i no tan joves, anaven a fer classes. En els darrers temps eren justament aquestes escoles de ball les que també s'havien introduït dins la mena d'amenaça del pare del Futur Folklorista. Si bé a l'inici la condició perquè els seus privilegis no s'acabessin era anar a L'Ocell Daurat cada diumenge, passats quatre anys a aquesta condició se n'hi va afegir una de molt més complicada de negociar.

Però em pots dir de què et serveix anar-hi si no balles? Déu meu, no sé què serà de tu. Va començar així. Després va continuar M'ho ha dit el meu germà. Va anar-hi diumenge passat amb aquella noia... Ara no en recordo el nom. Va comentar-me que no t'havies mogut de la cadira. El Futur Folklorista va ser incapaç de fer cara de sorpresa. Aquell diumenge, quan el va veure entrar, va confiar que no el veuria. Però el seu tiet ho veia tot. Aquella noia i ell van caminar agafats fins a la pista. Es balancejaven amb tanta harmonia que semblava que portessin anys assajant aquella coreografia. Les vídues i els homes sense braç feien comentaris i el Futur Folklorista només desitjava desaparèixer.

Va haver-hi una pausa. Sempre en aquella hora n'hi havia una. Es van encendre els llums. Llavors el seu tiet es va adonar que hi era. Va afirmar És veritat que tu també vens a L'Ocell Daurat. Però què hi fas assegut? Pensava

que venies a ballar. I ell va respondre El tracte és que sigui aquí els diumenges fins a les nou, no que balli. No ho expliquis al pare, si us plau. I el Futur Folklorista va entendre que en el mateix moment que el seu tiet li assegurava que no el delataria, el que li estava volent dir era que faria just el contrari.

A partir d'aleshores, a la lletania d'Un home que no sap ballar no és ningú i als No m'hi faràs anar s'hi van afegir Però em pots dir de què et serveix anar-hi si no balles? i Déu meu, què en farem de tu. Un diumenge després d'aquelles dues frases noves el seu pare va plantejar una solució. La ciutat estava plena d'escoles de ball. Només calia mirar els anuncis dels diaris. El Futur Folklorista s'hi va negar. Sabia que alguns companys de facultat anaven dues vegades a la setmana a classes de ball: els compadia. Va haver d'exclamar Ja n'hi ha prou, no tothom sap ballar i no és cap vergonya. Ho va dir amb un to de veu tan rotund que va semblar com si el gel que cobria algun llac llunyà estigués començant a trencar-se.

Amb aquelles frases només va guanyar una petita batalla. Els diumenges que va durar aquell estira-i-arronsa van ser uns quants. El Futur Folklorista va fer vint anys i el seu pare li va entregar un sobre amb tres targetes d'escoles de ball diferents. Mentre l'obria, va sentir com afirmava satisfet M'han dit que són les millors que hi ha a la ciutat. Els homes de la família no hi hem hagut d'anar mai però, si a tu et cal, pagaré el que faci falta. Els noms d'aquestes tres escoles eren: Nit d'Estiu, Passos i Girs i Bon Ritme. El Futur Folklorista va odiar tots aquells noms i després

de mirar-se les targetes per davant i per darrere les va estripar en trossos ben petits. Malgrat la seva reacció el seu pare no es va rendir i una vegada a la setmana li va seguir deixant tres targetes ben col·locades sobre el seu escriptori: Nit d'Estiu, Passos i Girs, i Bon Ritme.

I, com succeïa en aquells contes que llegia, el que semblava que mai no hauria de canviar va canviar de sobte. El cataclisme, la llum encegadora, l'inesperat dels inesperats... L'extraordinari, en definitiva. Va passar un temps ni massa curt ni massa llarg —com deien tots aquells homes que el Futur Folklorista començaria a gravar pocs anys després— i un diumenge, en entrar puntualment a L'Ocell Daurat a les sis de la tarda, va adonar-se amb un sol cop d'ull que totes les cadires estaven ocupades. Durant uns minuts va sentir-se perdut i, finalment, va optar per amagar-se en una de les columnes que hi havia al voltant de la sala mentre procurava estar alerta per si algun dels homes sense braç s'aixecava per trobar balladora.

La música va començar. Els que sempre eren els primers de sortir a ballar es van posar al mig de la pista. Van sonar deu cançons sense que ningú s'aixequés de cap cadira. El Futur Folklorista va pensar que aquella seria la tarda més llarga de la seva vida. Va haver de sortir d'allí dins. La llum del vestíbul va fer-li tancar els ulls. Va quedar-se al costat del guarda-roba. Com que no ballava no hi deixava mai l'abric. Va pensar que tornaria a entrar a la sala passades unes quantes cançons. Va ser llavors que aquelles tres noies es van posar a la cua.

Només hi havia un home treballant al guarda-roba i la va poder observar amb atenció. Li va agradar el seu abric de color corall. Li va agradar com reia. Li va agradar que portés els cabells curts. Primer no va poder sentir bé el que s'explicaven, però va afinar l'oïda. Havien fet bé de canviar de sala. L'Egípcia estava massa plena. Hi havia moltes parelles i els homes solters que hi anaven fumaven a tota hora. Després van parlar d'una amiga tot i que potser només era una coneguda. Pel que es veia havia començat a sortir amb un noi. Aquell noi tenia moltes virtuts i un defecte, segons la noia de l'abric de color corall, difícil de suportar: no sabia ballar. Va dir No podria estar amb un home que no sabés ballar i després va riure amb franquesa.

Quan aquell mateix vespre mentre sopaven va afirmar Hi he estat pensant i crec que m'agradaria apuntar-me a una escola de ball, el seu pare li va haver de demanar que ho tornés a repetir. De les tres escoles Nit d'Estiu, Passos i Girs, i Bon Ritme, només la primera tenia un horari prou nocturn perquè ni amics ni coneguts el veiessin entrar-hi. Va deixar-s'hi caure quan ja era fosc. S'havien de pujar unes escales. Va començar a sentir la música al tercer graó. Una noia més jove que ell li va fer omplir una fitxa. Hi havia diversos grups: professionals, experimentats, amb certa experiència, principiants i principiants absoluts. Va dir-li Hauria de marcar el grup que consideri més adequat. I el Futur Folklorista va encerclar tant com va poder Principiant absolut.

Hi havia un curs que començava la setmana següent. Les classes eren els dimarts i dijous a les set. Duraven

una hora i quart. Aquell primer dimarts va tornar a pujar aquelles escales. Va veure que la professora era una dona i que els alumnes eren tots nois més o menys de la seva edat. Va tenir temptacions d'anar-se'n. El vestit que duia la professora va semblar-li fúcsia i ella va semblar-li estricta. Va demanar-los que es traguessin abrics i americanes. Es va posar al mig de la pista. Amb un guix va dibuixar una línia blanca i perfecta. Va fer dos grups. Els va fer posar els uns davant dels altres sense tocar la línia. Va explicar-los que era força estrany que alguna dona anés al grup dels principiants absoluts i que, per tant, havien de mentalitzar-se que quan fos el moment haurien de començar a ballar entre ells. Alguns van tossir i altres van fer un somriure nerviós.

Va posar música. Va picar de mans i va demanar-los Balleu. Va, vinga, vull veure com us moveu. Va haver d'insistir-hi. I, una altra vegada, alguns van tossir i d'altres van fer un somriure nerviós. El Futur Folklorista va tornar a tenir temptacions d'anar-se'n. Mentre ajuntava i separava els peus va sentir-se a la coberta d'un vaixell que s'enfonsava. Quan, finalment, la professora va afirmar Ja podeu parar, tots i cadascun d'ells van fer cara d'alleujament.

Va començar el que era de debò la classe dient-los Aquest és el peu dret i aquest és el peu esquerre. Quan digui Ara dret: el moureu cap endavant i quan digui Ara esquerre: el moureu cap enrere. No podeu tocar la línia ni amb la punta de les sabates. Alguna pregunta? Cap d'ells va gosar aixecar la mirada més enllà de la línia que te-

nien davant. I així van passar aquells cinquanta minuts que quedaven de classe: movent el peu dret, endavant, i el peu esquerre, enrere. La seva germana va insistir-li entusiasmada Va, home, ensenya'ns quins passos has après, i en respondre que no els podia ensenyar res perquè s'havien limitat a moure un peu endavant i l'altre enrere durant tota la classe les rialles d'ella i la seva mare es van poder sentir més enllà del Gran Passeig.

Quan a la classe dels dijous van tornar només a moure els peus endavant i enrere, el Futur Folklorista es va convèncer que per força hi hauria algun dels seus companys que exclamaria que ja n'hi havia prou, però cap d'ells va protestar. Es van limitar a fer Ara dret i Ara esquerre, i a ser molt meticulosos a no tocar la línia. En acabar, va decidir allargar el camí de tornada cap a casa perquè es va voler estalviar les preguntes de la seva germana.

El grup de ball del Futur Folklorista va necessitar tres setmanes per passar d'Ara dret i Ara esquerre a Davant, Darrere, Ajuntem, Costat, Costat i Volta. I, després, van haver de passar unes quantes setmanes més fins que tots ells van reproduir aquells passos al mateix temps i sense ni una sola vacil·lació. El conflicte de veritat va arribar el dia que la professora va posar el tocadiscos en funcionament. Ja no es tractava només de reproduir moviments, sinó de seguir una melodia.

Els va fer tancar els ulls i va afirmar Hauríeu d'intentar moure-us seguint aquest ritme. Hauríeu de sentir alguna cosa que no us puc explicar amb paraules. És com un impuls. Arribats en aquell punt alguns d'aquells

nois van obrir els ulls esparverats perquè era evident que sonés la música que sonés es consideraven incapaços de sentir aquell impuls del qual ella parlava. Tot i així, quan va preguntar-los entusiasmada Oi que amb els ulls tancats sentiu millor aquest ritme sota els peus?, tots van afirmar amb dos moviments decidits de coll que el sentien.

Va ser en aquella mateixa classe que els va fer moure els braços. Es tractava de mantenir els ulls tancats i seguir el ritme una vegada més. Els havien d'estirar i moure amb harmonia. Va explicar-los que a partir d'aleshores començarien les classes d'aquella manera. També en aquella ocasió alguns van tossir i altres van fer un somriure nerviós. El Futur Folklorista va pensar que la setmana següent, passés el que passés, no tornaria a aquelles classes. De fet, sempre era així. Els dijous baixava les escales de l'escola dient-se que s'havia acabat. Llavors el diumenge veia aquella noia d'abric de color corall somrient mentre ballava i quan arribava el següent dimarts es posava davant d'aquella línia feta amb guix blanc.

I així mateix va passar després del Passés el que passés. El dimarts següent va tancar els ulls i va allargar els braços. La professora va dir Deixeu-vos portar i ell va sentir que les seves extremitats superiors eren només metàl·liques. Sense proposar-s'ho va pensar en els homes sense braç que setmanalment s'asseien a L'Ocell Daurat i va desitjar ser un d'ells. Llavors va obrir un moment els ulls. Els seus companys de davant tenien els braços ben estirats. Quan va mirar cap al cantó esquerre va veure que un

dels nois de l'extrem de la línia tenia els ulls tancats, però els braços encreuats.

Aquell vespre, quan les instruccions de la professora l'hi van permetre, no va poder fer sinó observar-lo. En va copsar la diferència. Eren uns vint i fins aleshores havia parat poca atenció a la resta de companys. Estava massa pendent del rellotge i dels seus peus. El seu pare hauria dit que aquell noi de l'extrem era un desmanegat. L'americana li penjava i potser era massa alt per ballar. Va adonar-se que era l'alumne més negat del grup. Va veure també que en ell hi havia certa protesta quan la professora se li apropava i li demanava que ajuntés més les cames o que es posés més recte. Llavors va pensar que afortunadament no estava tot perdut.

Va parlar-hi dues classes després. Van baixar junts les escales. Es va atrevir a preguntar-li A tu tampoc t'agrada l'exercici dels braços, oi? i aquell noi va respondre-li A mi, amic meu, m'agraden molt poques coses. Van començar a caminar de costat. Malgrat que no havien coincidit abans, tots dos havien de fer un trajecte similar per arribar a casa. No va explicar-li tot el que esperava, però sí que va confessar-li només de posar els peus al carrer M'hi obliguen. No saps què és haver de sentir cada dia del món que has d'aprendre a ballar perquè només si ho fas podràs conèixer una bona noia i ser un home com cal, com ho és el teu pare i com ho han estat els teus dos avis.

Després va explicar-li que aquella era la seva tercera escola de ball. En alguns llocs eren molt estrictes amb l'assistència. Sabien que hi havia alumnes que se salta-

ven classes amb tota la intenció i aquella era una manera d'evitar absències. Ell massa sovint preferia anar a la biblioteca. Llavors, arribava el dia que la seva mare despenjava el telèfon, i havia d'escoltar com el seu fill havia faltat a massa classes seguides. Era millor que no li expliqués les discussions que seguien aquella informació. Al Futur Folklorista li hauria agradat saber-les, però malauradament en aquell moment de la història van arribar a l'edifici on vivia aquell noi. Just després de dir-li adeu, el Futur Folklorista no va poder evitar fer Davant, Darrere, Ajuntem, Costat, Costat i Volta.

Com que les classes es feien al que seria després l'Altra Banda i el camí era llarg, es van descobrir de seguida les afinitats. Tots dos estudiaven a la universitat —encara que el que en aquells moments començava a ser l'amic del Futur Folklorista, i que més endavant seria conegut per molts com el Revolucionari, era tres anys més gran—. Tots dos s'havien apuntat en aquelles classes per mandat familiar. I tots dos tenien l'obligació d'anar els diumenges a una sala de ball. Quan una d'aquelles nits el Futur Folklorista va demanar-li a quina sala de ball anava, el Futur Revolucionari va respondre-li, Si puc a cap. Ja m'ho imaginava, però algunes vegades, encara que no vulguis, bé hi deus haver d'anar, oi? Sí, clar. Si no tinc més remei, llavors vaig a l'Abissínia. Em sembla que és la més suportable de totes. Doncs a mi em sembla que t'equivoques. La millor és L'Ocell Daurat.

Encara que li va costar convèncer-lo, al cap d'uns quants diumenges el Futur Folklorista va poder observar

com, per primer cop, el seu amic entrava a L'Ocell Daurat amb la mateixa desgana amb què d'altres vegades l'havia vist pujar les escales de l'escola de ball. Va arribar força després de les sis, però això no li va sorprendre perquè darrerament també acostumava a arribar tard a les classes. Era l'única manera que havia trobat per deslliurar-se de l'exercici en què s'havien de tancar els ulls i sentir aquell impuls. Van parlar del que semblava inevitable. Aviat els tocaria ballar en parella.

De tornada cap a casa no es va poder estar de preguntar-li De debò que no tens ganes d'aprendre a ballar i poder conèixer alguna noia? I ell va respondre-li No crec que la noia que pugui interessar-me la trobi en un lloc on tothom balla. Només vaig a aquelles classes perquè els de casa em deixin una mica tranquil. Quan la meva mare comença a enumerar tots els nois del barri que estan a punt de casar-se em tapo les orelles. Llavors ella saps què fa? Em parla d'un parent seu. Fins i tot construeix la història imitant una mica la manera que tenim aquí de narrar els contes populars.

Em diu Aquell home va deixar que la vida passés. Eren cinc germans: tots homes. Anaven als balls d'estiu, però aquell home que amb els anys seria conegut com el Sol, sempre es quedava en un racó de la plaça. El Futur Sol de jove no era lleig. Hi havia noies que s'hi apropaven i ell, tot i que potser ho hauria volgut, mai s'atrevia a anar amb cap d'elles fins al centre de la plaça. Va passar un temps ni massa curt ni massa llarg i ell va continuar lluny dels qui ballaven. Els seus germans, que sí que ho feien, es

van casar i van anar a viure en altres ciutats. Ell va deixar d'anar als balls d'estiu, després va deixar de seure en cafès, va començar a sortir cada vegada menys al carrer i un matí d'hivern un veí el va trobar amb els ulls oberts sobre el llit. Feia dies que era mort.

El Futur Folklorista va indicar amb les espatlles la sensació d'esgarrifança que li havia produït la història i el que ja era el seu amic va preguntar-li Però tu també vas a l'escola de ball per no haver de sentir els de casa teva, oi? Si s'hi hagués atrevit li hauria respost que no s'equivocava del tot, però que també hi havia aquella noia i el seu comentari No podria estar amb un home que no sabés ballar. Quan es van acomiadar, no va poder evitar pensar que potser si el seu pare hagués utilitzat aquella història, l'hauria convençut abans de resoldre el seu problema amb el ball.

Un dijous després de fer l'exercici de braços amb música de fons, i fer a continuació, Davant, Davant, Darrere, Darrere, Girem, Girem i Peeeeeetit salt enrere, la professora els va anunciar Em sembla que avui ja podem començar a ballar en parella. I com passava sempre que la cosa es complicava —i aquella vegada es complicava molt— alguns van tossir i alguns van fer un somriure nerviós. Es van mirar entre ells. El Futur Folklorista va tenir clar amb qui ballaria. Quan va apropar-s'hi resolt, el Futur Revolucionari va preguntar-li N'estàs segur? i ell va respondre-li sense vacil·lacions Sí, i tant. Hauràs de deixar que sigui jo qui et porti. Dels dos, soc qui es defensa millor.

La professora va dibuixar cercles a terra amb un sol moviment de mà. Ells s'hi van posar dins amb l'ordre de no sortir-ne. Van agafar-se les mans amb incomoditat. En tenir-lo tan a prop, va adonar-se que de debò era alt. Tot i que els passos eren senzills Dreta, Dreta, Esquerra, Esquerra, Girem i Girem, l'inici d'aquell ball en parelles es podria descriure com els temptejos que feien els soldats quan intentaven travessar un camp de mines. Molts es van xafar els peus, va haver-hi queixes de mans suades i absolutament tots es van equivocar de passos i van sortir d'aquells cercles un nombre incomptable de vegades. Pel que fa al Futur Folklorista i la seva parella de ball, van donar-se diversos cops de cap i de genolls i, fins i tot, una vegada van caure a terra i els va quedar una part de cercle dibuixat a les camises.

La professora els va assegurar que la setmana següent les coses anirien millor. Es va equivocar, però. Immediatament després de l'exercici dels braços, la majoria d'aquells nois van demanar-li seriosos no conservar les parelles de la classe anterior. Es van acusar els uns als altres d'esgarrapades i de blaus. Fins i tot, alguns van afirmar que durant un parell de dies havien caminat mig coixos. Pagaven per aprendre a ballar i no per haver d'anar a cal metge. Van qüestionar-li que els fes ballar encerclats. El Futur Folklorista i el Futur Revolucionari van afirmar que estaven conformes amb la parella que els havia correspost i van demanar que en el seu cas no hi hagués canvis.

El tercer dia que els va tocar ballar agafats la professora no es va poder estar d'aturar la música i dir pràcticament

fora de si Hauríeu d'entendre que esteu ballant. Us miro i em sembla que estic contemplant un espectacle del circ romà. Potser per la contundència amb què va dir aquelles dues frases o potser perquè per primera vegada li van entreveure certa desesperació, va haver-hi un canvi difícil d'explicar. Així, doncs, després d'un silenci llarg ella va tornar a posar en marxa el tocadiscos i totes les parelles van fer Dreta, Dreta, Esquerra, Esquerra, Girem i Girem alhora. I cap, absolutament cap d'ells, va sortir del seu cercle.

A partir d'aquell vespre, i classe rere classe, va començar una evolució que pocs s'esperaven. Aquells nois van girar i girar sense topar els uns amb els altres ni tocar d'esquena amb la paret més propera. Van estendre els braços en totes les direccions. Van agafar-se de mans i de cintura sense escurar-se la gola. Van fer Tres passos a la dreta, Tres passos a l'esquerra, Peeeeeetit salt endavant, Peeeeeetit salt enrere, Volta, Volta, Volta i Estirem braços. Van fer també Endavant, Endavant, Endavant, Endarrere, Endarrere, Endarrere, Ara dreta, Ara esquerra, Girem a la dreta, Girem a l'esquerra i Tornem a començar.

Fins i tot el Futur Revolucionari sortia animat d'aquelles classes. Començava a parlar quan baixava la primera escala i no s'aturava fins que arribaven a la porta de casa seva. Sí que de passada havia comentat el seu interès pels contes populars, i sí que probablement va confessar-li que si seguia anant a la universitat era perquè pensava que de tots els camins aquell era el menys tortuós per poder dedicar-se al que li venia de gust. Però dels contes antics

que més l'apassionaven no n'hi va parlar fins que ells dos es van convertir en la parella més ben avinguda d'aquell grup de nois poc dotats per al ball.

Ell també es comprava aquells llibres verds, tot i que no al Mercat de Llibres Llegits. Hi havia una llibreria situada en el que després seria l'Altra Banda on encara eren molt barats. En aquella llibreria també venien uns llibres de l'editorial Knautia que eren de color gris. A diferència dels llibres verds, eren històries d'altres països. N'hi havia moltes de l'Àfrica i de l'Índia. No podia dir-li quants llibres portava llegits d'un color i de l'altre. Quan el van fer fora de la segona escola de ball, el seu pare va afirmar que els hi cremaria tots. Es va haver de tancar tres dies a la seva habitació per evitar-ho.

Podia deixar-li algun d'aquells llibres. Hi havia una història que li interessava potser més que les altres. De fet, no sabia si eren una o dues històries. Una probablement ja la coneixia perquè de petit la hi devien haver explicat. Al llibre verd l'havien titulada «Els ocells van sorgir de terra». Va mirar-se'l de fit a fit per fer-li notar la importància del que li estava a punt de preguntar. Va demanar-li Oi que et sona? I el Futur Folklorista va indicar-li que efectivament era així.

El seu país estava ple de contes populars. Les històries sovint naixien a les muntanyes i, alguns anys després, arribaven a les ciutats més grans ornamentades com les núvies d'indrets llunyans el dia del seu casament. S'havia llegit molts d'aquells llibres, però encara no els tenia tots. Ni s'havia plantejat interessar-se pel que venia d'altres in-

drets. En aquells moments se li hauria fet difícil decebre d'alguna manera el seu amic, i va ser per això que en identificar el títol va sentir un alleugeriment comparable al que sentia els diumenges quan sortia de L'Ocell Daurat per tornar cap a casa.

El Futur Revolucionari va començar amb El nostre folclore, si t'hi fixes, està ple de narracions i de cançons que passen en boscos. A la versió més estesa del nostre país hi ha tres germans, dos nens i una nena, que viuen amb els seus pares en una casa allunyada del poble. La nena és la germana petita. Els dos nens sovint van al bosc a passar la tarda. Hi tenen un amagatall on guarden tots els seus tresors infantils. La seva germana sempre insisteix a acompanyar-los però ells sempre troben alguna excusa per evitar-ho. Ets massa petita o T'avorriries amb nosaltres, per exemple.

Arriba una tarda que per algun motiu els aconsegueix convèncer. La seva mare els adverteix. Ni se us acudeixi separar-vos d'ella. Sabeu, perfectament, que no es poden deixar les nenes petites soles al bosc. Jureu-me que no la perdreu de vista, perquè si me n'assabento, en comptes d'anar a jugar cada tarda haureu d'ajudar el vostre pare amb la collita. Els dos germans li juren que no la deixaran sola en cap moment. I després de totes les amenaces de la seva mare es maleeixen els ossos per haver cedit a la insistència de la germana.

Es passen pel bosc, agafen pinyes, intenten caçar algun esquirol... La germana petita cull alguna flor silvestre i els dos germans grans aprofiten aquell moment per anar

al seu amagatall. Potser s'hi passen una hora i quan en tornen no la veuen enlloc. El pare els pega i la mare plora. L'endemà de la desaparició comencen a veure davant de la finestra de la cuina un ocell vermell que desapareix en el moment que un dels germans l'obre per intentar agafar-lo. Busquen la nena durant setmanes. Criden el seu nom. Altres persones del poble els ajuden. No aconseguen trobar-la mai i arriba un dia en què deixen de veure l'ocell vermell a la finestra.

Passa un temps ni massa curt ni massa llarg. Els pares moren i un dels germans també. El germà que queda es casa i té una filla petita que sempre li diu que vol anar al bosc. Ell sempre s'hi nega, fins que un dia cedeix. Durant el camí i dins del bosc la duu agafada de la mà i no deixa que se'n separi. En algun moment la nena exclama Mira, papa, quin ocell. Aquell home mira i veu un ocell vermell idèntic al que havia vist anys enrere. Demana a la seva filla que no l'intenti agafar i la convenç perquè el segueixin. L'ocell vola a poc a poc. Arriben en una clariana. L'ocell s'atura. I és just llavors que passa l'extraordinari. Altres ocells vermells comencen a sorgir de terra com si fossin flors que s'haguessin posat d'acord per florir al mateix moment. Centenars d'ocells omplen el cel. Pare i filla contemplen aquell espectacle i és llavors que de la mateixa terra d'on han sorgit tots aquells ocells apareix el cadàver perfecte d'una nena. Un cadàver que aquell home identifica de seguida.

Doncs aquesta mateixa història l'he trobat gairebé idèntica en un dels llibres grisos dedicat als contes tradi-

cionals indis que vaig comprar fa unes quantes setmanes en aquella llibreria de l'altra banda del Gran Passeig. La història en aquest cas funciona així. Hi ha dos germans bessons que viuen en una cabana a la vora d'un bosc selvàtic amb cocoters i bambús. És, en principi, més frondós que el bosc on té lloc la història del nostre país. Aquests dos nens també hi van cada tarda i també hi tenen un amagatall. De fet, s'hi amaguen els dies que no volen anar a l'escola o que el seu pare vol que l'ajudin.

Justament aquí neix el conflicte, perquè hi ha un dia que el seu pare els exigeix que l'acompanyin i, com que el desobeeixen, els prohibeix tornar al bosc. Ordena a la seva dona que els tanqui a l'habitació. Una tarda, però, s'escapen. Tant ella com el seu home es pensen que tornaran a la nit, però no és així. L'endemà comencen a buscar-los. Van fins on saben que tenen l'amagatall i no hi troben ningú. S'hi queden a dormir perquè volen creure que en algun moment arribaran; tampoc és així. En un moment de desesperació el seu pare obre el ventre de dos elefants amb l'esperança que hi siguin. En fer-ho veu com un ocell de plomatge blau l'observa. En el moment que s'hi acosta, l'ocell se n'allunya a gran velocitat. Després veurà aquest ocell blau a la finestra del dormitori de nit, però només durant els primers mesos.

Torna a passar un temps ni massa curt ni massa llarg. El matrimoni es fa gran i mai més no posa els peus al bosc. Un dia mentre estan semblant veuen aquell ocell blau. S'hi apropen i com que l'ocell vola a poca velocitat el segueixen. L'ocell arriba fins al bosc i dubten si conti-

nuar. Finalment continuen, i quan arriben en una clariana l'ocell s'atura. Senten una petita remor sota els peus. És llavors que milers d'ocells —no centenars— sorgeixen de terra i omplen el cel d'un blau intens. I després, com a la nostra història, dos cadàvers perfectes de nens sorgeixen també d'aquell espai de terra.

Te n'adones? Sí, d'acord, el color dels ocells és diferent. A la nostra història hi ha dos nens i una nena, a la d'ells són dos germans. Les diferències, però, són només aquestes. Quan vaig llegir aquesta història no m'ho podia creure. Després, tenint en compte els contes que he llegit, d'un lloc i d'un altre, he desenvolupat una teoria que potser només és meva. Tinc el convenciment que hi ha històries que es repeteixen en països diferents, com és el cas d'aquestes dues que t'he explicat. És això al que m'agradaria dedicar-me.

El Futur Folklorista intentava posar ordre a tota aquella informació. L'escoltava i era com si l'una després de l'altra es comencessin a obrir portes i finestres d'una casa tancada durant molts anys. Quina sort haver-s'hi fixat perquè es negava a moure els braços. Quina sort que conegués els llibres verds i que els llegís amb el seu mateix entusiasme. I quina sort més gran encara que li hagués parlat dels llibres grisos, d'aquella llibreria que desconeixia i que li hagués ofert la possibilitat d'acompanyar-lo alguna tarda que no tinguessin classe de ball.

Van entrar a El Roig i el Negre i van travessar un pasadís força llarg, perquè els llibres que buscaven es trobaven en una segona sala, potser encara més gran que la

primera. El Futur Revolucionari li va indicar que el seguís fins a un racó i amb to triomfal va exclamar Aquí els tens. El Futur Folklorista va sentir que si no s'agafava en algun lloc cauria. Perquè el que hi havia en aquell racó era una infinitat de llibres verds i grisos arrengrerats i difícils de comptar. Quan va aconseguir refer-se, va dir Mai no m'hauria pensat que n'hi pogués haver tants. Aquesta editorial, no entenc per què, no numera els llibres ni tampoc indica a la solapa quins són els títols de la mateixa col·lecció.

El Futur Revolucionari va afirmar Ai, amic meu, això no t'hauria de preocupar. Llavors el Futur Folklorista va haver de preguntar-li Però quants llibres, més o menys, et pots haver llegit? Va respondre-li Ja et vaig dir que no els comptava però, entre els uns i els altres, en dec haver llegit uns tres-cents cinquanta. Això encara no t'ho havia comentat, però tinc unes llibretes. Ho divideixo tot amb diverses línies, poso l'argument de la història, els noms dels personatges, elements típics dels contes populars, els elements que no responen als estereotips i quin és el fet extraordinari: perquè sempre n'hi ha un. L'interessant per a mi és trobar les coincidències de les quals et parlava l'altre dia.

Aquell vespre el Futur Folklorista va entrar a casa seva amb cinc llibres de color gris mal amagats dins de l'americana. No va ni obrir la porta del menjador per saludar, va anar directament al seu dormitori. Els va posar sobre el llit, l'un al costat de l'altre. Els títols eren: «L'home de la muntanya», «Les tres germanes del bosc», «El ficus de

Bengala», «El lleó escuat» i «La cabellera». Després va col·locar-los en una pila petita al costat d'on hi havia els verds. Va comptar-los. Cent cinquanta-tres. La seva germana va trucar a la porta La mare diu que hauries de venir a sopar. Va indicar-li amb un moviment de mà que encara necessitava un parell de minuts. Va obrir un dels calaixos de l'escriptori. Va anar traient papers i algunes carpetes fins que les va trobar. Dues llibretes ja estaven començades, però n'hi havia una de nova. Va fer sis línies verticals i una d'horitzontal. Va escriure: Conte, Història, Personatges, Elements populars, Elements exclusius i Extraordinari.